

La immigració i les polítiques públiques a Granollers a l'inici del segle XXI

29

Ponències
Anuari del
Centre d'Estudis
de Granollers
2008

Resum: La ponència explica les polítiques públiques que s'han portat a terme a Granollers en els últims anys en relació amb l'arribada de persones provinents de diverses cultures. Es presenta l'evolució demogràfica de Granollers i l'impacte de la immigració estrangera en els serveis, i es descriuen les polítiques públiques que s'han anat implementant en els darrers anys, tant les que van adreçades a tota la població com les que tenen com a públic objectiu la població estrangera. Finalment, es plantegen els reptes per a la convivència en els propers anys.

1. Introducció

La migració hauria de ser l'expressió de la voluntat de les persones de quedar-se en un lloc, o marxar-ne, i no hauria d'anar lligada a la manca d'oportunitats, en uns països, o a les necessitats de mà d'obra o la renovació demogràfica, en uns altres. El dret d'escollir on es vol viure, en general, no és respectat ni en els països de sortida ni en els d'arribada: hi ha persones que han de marxar del seu país d'origen perquè consideren indignes les condicions en què hi han de viure elles i la seva família i quan decideixen emigrar tampoc troben les condicions adequades per a la seva incorporació a la societat del nou territori.

Una de les característiques que poden definir l'entrada d'Espanya al segle XXI és que deixa de ser país emissor d'emigració per passar a ser receptor de persones que provenen de països amb cultures diferents a causa de les desigualtats econòmiques i socials entre els països del nord i els del sud, especialment.

Catalunya ja ha viscut una experiència similar, en les dècades dels anys 1950 i 1960, quan va acollir persones que hi arribaven per buscar-hi una vida millor, però les condicions sociopolítiques d'aquell moment i la procedència de les persones migrants fan

que el procés de normalització d'aquesta nova onada migratòria sigui, de moment, poc extrapolable a la situació actual.

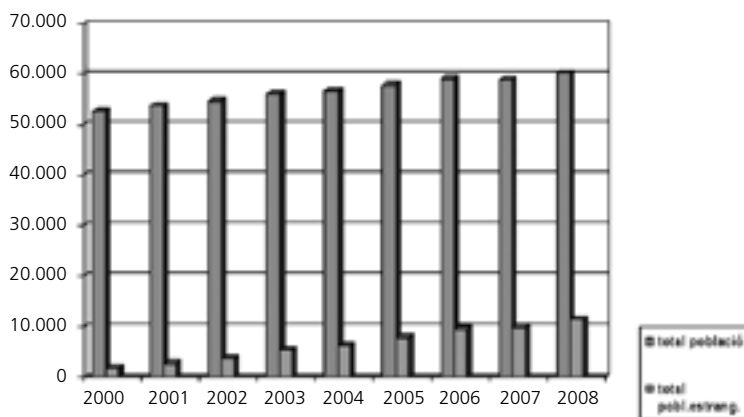
Cal tenir en compte que l'espai on es desenvolupa la convivència quotidiana és la ciutat i, quan els referents culturals de les persones que hi conviuen són diferents i aquestes persones han de compartir l'ús dels espais comuns, poden sorgir conflictes que, si no són gestionats adequadament, són viscuts com una amenaça per tots els veïns.

2. Estat de la qüestió

2.1. Evolució demogràfica a Granollers

Granollers no és diferent de la resta de l'Estat en allò que fa referència a la rebuda de persones immigrades, i ha passat de tenir poc més del 3% de persones estrangeres residint al seu territori l'any 2000 (1.615) a més del 18% l'any 2007 (9.832).

Figura 1. Evolució de la població immigrada a Granollers

Font: Ajuntament de Granollers

Tots els barris de Granollers han rebut l'impacte de l'arribada de població estrangera, encara que no tots amb la mateixa magnitud, com es pot veure a la taula 1 (amb dades de 2003). Aquest increment, a vegades i en segons quins llocs, sembla encara més

gran pel fet que les persones estrangeres solen utilitzar més que les autòctones els espais públics.

Les persones estrangeres que s'han incorporat a la vida col·lectiva de Granollers tenen procedències diverses (com es pot veure a la taula 2), però les que generen més preocupació a la població i a l'administració són les que han arribat a causa de la immigració econòmica, que majoritàriament provenen d'Àfrica i Amèrica Llatina.

Taula 1. Població immigrada a Granollers per barris (2003)

	Immigrants	Població total	%
Can Bassa	297	3.124	9,51
Granollers Centre	679	7.883	8,61
Can Gili	316	2.123	14,88
Can Mònic	195	1.087	17,94
Congost	668	3.772	17,71
Sota el Camí Ral	406	4.400	9,23
Font Verda	608	7.279	8,35
Granollers Nord	267	2.736	9,76
L'Hostal	421	1.809	23,27
Instituts	151	2.934	5,15
Joan Prim Centre	257	2.126	12,09
Lledoner	423	2.904	14,57
Palou	10	591	1,69
Ponent	173	1.942	8,91
Sant Miquel	1.104	7.901	13,97
Tres Torres	94	4.251	2,21
	6.069	56.862	10,67

Font: Ajuntament de Granollers (1-7-2003).

Taula 2. Població immigrada a Granollers per procedències

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Unió Europea	122	173	200	291	338	406	518	627
Resta d'Europa	26	36	99	183	263	390	499	512
Àfrica del Nord	626	981	1.374	1.693	1.735	2.132	2.478	2.387
Resta d'Àfrica	545	798	996	1.217	1.311	1.622	1.996	2.074
Àmerica del Nord	18	18	18	18	15	18	18	13
Àmerica Llatina	233	510	942	1.678	2.324	2.997	3.626	3.973
Àsia	43	68	120	152	185	244	295	245
Oceania	2	2	2	3	2	3	3	1
Total	1.615	2.586	3.751	5.235	6.173	7.812	9.433	9.832

Font: Ajuntament de Granollers.

2.2. Polítiques públiques i immigració

Les polítiques públiques són totes les accions que es fan, o es deixen de fer, des dels governs per donar resposta a situacions concretes, a les ciutats i als ciutadans.

32 L'atenció a les necessitats bàsiques permet unes condicions de vida satisfactòries a tots els ciutadans, i per això s'hauria de garantir a tota la població la satisfacció d'aquestes necessitats, per tal d'evitar que les diferències entre persones es converteixin en desigualtats socials.

Ponències

Els serveis i recursos que conformen l'incipient estat de benestar al nostre país són uns drets que els ciutadans han anat conquerint amb el temps i que encara no arriben a tota la població ni es poden considerar totalment serveis públics:

- L'accés a l'educació és un dret de tots els infants que tenen de 6 a 16 anys, però no ho és la gratuïtat del material escolar o dels llibres recomanats per l'escola. Aquelles famílies que demostren que tenen una economia més precària que les altres poden sol·licitar a l'administració que els ajudi en la despesa d'aquests articles.
- L'import del menjador d'aquells infants que han de romandre a dinar a l'escola és una altra dificultat per a les famílies amb ingressos baixos, ja que els ajuts per aquest concepte només cobreixen una part de la despesa i només els reben les famílies que poden demostrar que estan en una situació de molta precarietat.
- Tampoc és gratuïta la despesa farmacèutica que acostuma a acompanyar els actes mèdics quan s'emmalalteix.
- A hores d'ara encara no tothom té dret a percebre una pensió de subsistència quan no es compta amb un salari laboral.
- L'accés a un habitatge digne és molt difícil per a moltes famílies a causa dels elevats preus dels habitatges del mercat lliure i la poca disponibilitat d'habitatge públic.
- En aquests moments els serveis socials, que són els que han de prevenir les desigualtats socials, encara són uns serveis que estan relacionats amb la màxima precarietat econòmica i les famílies desestructurades.

A més a més, moltes de les polítiques públiques que incideixen en la nova realitat social que suposa la incorporació de persones provinents de la immigració són competència autonòmica o estatal, tot i que són els ajuntaments els encarregats d'executar-les. L'arribada de població immigrant ha suposat posar en evidència les mancances del poc desenvolupat estat del benestar a Catalunya i a Espanya.

Totes les polítiques públiques, tant les que es decideix dur a terme com les que no, afectaran tota la població. Algunes ho faran de forma indirecta, com ara aquelles que tenen a veure amb la neteja, la salubritat, l'urbanisme, els serveis, etc. perquè es realitzen sobre la ciutat i incideixen sobre la qualitat de vida d'aquelles persones que utilitzen la ciutat, fins i tot les que no hi viuen. Altres polítiques públiques impacten directament sobre les persones: són les polítiques socials. En aquest moment hi ha dos models de polítiques socials públiques:

- a) Les universals, que van dirigides a totes les persones (polítiques de *mainstream*).
- b) Les específiques, que es dirigeixen a un col·lectiu determinat (polítiques de *targeting*).

En el cas de l'atenció a les persones immigrades, l'Estat i els governs locals han d'escollir quin dels dos models és més adequat en cada situació concreta, tenint en compte que si només es duen a terme polítiques universals es corre el risc que no arribin als col·lectius amb més dificultats i que si no estan ben dimensionades siguin insuficients per a tothom. Si es tria el model de desenvolupar només polítiques específiques per a les persones immigrades, el risc que es corre és el de crear guetos i que altres persones amb necessitats acusin l'administració de discriminació positiva cap als immigrants.

La incorporació de persones de diverses cultures a les ciutats significa que les polítiques universals han de ser reconceptualitzades perquè siguin efectives en les diverses situacions en què s'han d'aplicar i redimensionades perquè hi hagi recursos per a tothom.

L'inesperat i ràpid increment del nombre de persones estrangeres a les nostres ciutats ha suposat que algunes polítiques es desenvolupin de forma improvisada i també que es realitzin algunes

actuacions que signifiquen una oportunitat de millorar per a totes les persones, i que si no hagués estat per les amenaces a la convivència que ha suposat la immigració no s'haurien dut a terme, malgrat que són necessàries.

L'Ajuntament de Granollers ha optat per desenvolupar majoritàriament polítiques universals, sense fer distincions en la procedència de les persones a qui van adreçades, i un mínim de polítiques específiques adreçades a les persones nouvingudes.

3. Polítiques públiques i immigració a Granollers

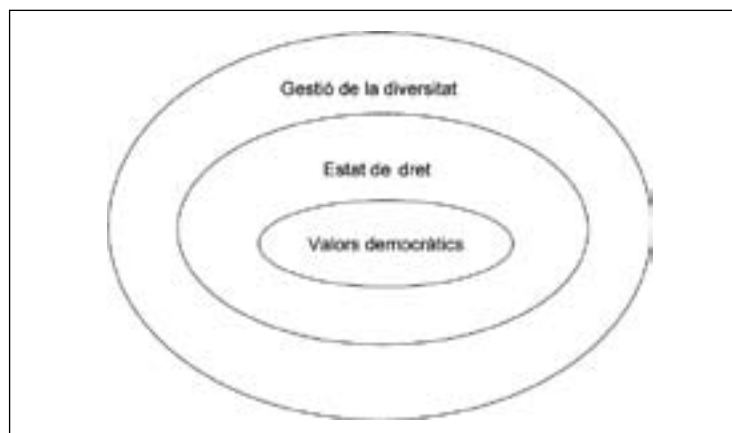
Amb l'inici del nou mil·lenni es va fer palès que l'arribada de persones provinents d'altres cultures i països era un fet estructural a Granollers i que la ciutat, amb el seu govern al capdavant, l'havia de gestionar. El primer interrogant que aquesta situació va plantejar al govern municipal va ser quin havia de ser el model sota el qual es volia afrontar el repte de la convivència entre persones diverses.

Les respostes variaven segons les persones que les proporcionaven, l'experiència que es tenia en la interacció amb persones de cultures diferents i el que estava passant al món i a la ciutat en el moment de formular la pregunta. El ventall era molt ampli, i anava des de la restricció total al gaudi dels béns comuns i el control absolut de totes les persones estrangeres fins a accions de discriminació positiva pel sol fet de ser acabat d'arribar. Aquesta diversitat de maneres d'interpretar la realitat social, que és pròpia dels individus, no podia reflectir-se en la gestió municipal, sinó que calia trobar una perspectiva coherent per gestionar la diversitat tenint per objectiu el bé comú.

Aquesta problemàtica es donava a tot el territori català (també a Espanya), i la Diputació de Barcelona (entitat supramunicipal que té com a objectiu donar suport als governs locals) va propiciar espais de debat estables i periòdics per tal d'ajudar a configurar, entre els ajuntaments, un model que regís les polítiques públiques locals. Explorant teories i realitats es va consensuar que el model que es volia per gestionar la diversitat era el de democràcia intercultural. Aquest model es reflecteix en la figura 2, on es pot veure en tres nivells concèntrics diferents valors i drets. Com més nuclear sigui allò que s'hi relaciona, més innegociable és i més s'ha de vetllar perquè es compleixi:

- Els valors democràtics sustentats en els drets de les persones han de ser defensats i cal que siguin complerts per tothom. Ningú, sigui quina sigui la seva procedència, està exempt de complir-los. Un exemple seria l'ablació genital femenina, que, encara que sigui un costum en algun país, va en contra de la integritat física de la persona, i per això no es pot admetre que es practiqui, ni aquí ni enlloc.
- Cal que les persones acabades d'arribar coneguin els drets i les obligacions propis del nou país d'acollida per poder-los complir, perquè potser no són iguals que els del seu país de procedència. En pot ser un exemple el dret de tots els infants fins a 16 anys a estar escolaritzats (podria passar que en el país d'on provenen hi hagués una altra reglamentació, com passava a Espanya no fa gaires anys).
- S'ha de fer entendre a tothom (novinguts i residents de fa temps) que formen part d'una societat plural, que la convivència està feta d'acords i conflictes i que aquests últims s'han de reconèixer per intentar resoldre'ls. S'ha de treballar perquè les persones novinguades participin dels projectes col·lectius, aportant-hi noves visions, i que les autòctones els expliquin les característiques del lloc on han triat viure perquè s'hi incorporin, les valorin i les facin seves.

Figura 2. Model de democràcia intercultural

Font: elaboració pròpia.

3.1. Polítiques públiques universals. L'impacte de la nova realitat social en els serveis

3.1.1. Accions per a l'assentament

Són aquelles accions que afavoreixen, per un costat, la planificació dels serveis municipals i, per un altre, que les persones nouvingudes puguin gaudir d'aquests serveis com els altres ciutadans.

- **Empadronament.** A Granollers, tal com marca la llei, es pot empadronar tota persona que justifiqui un domicili, ja sigui mitjançant un document acreditatiu del lloguer, la hipoteca, el rebut de l'aigua, l'electricitat o el gas, o també perquè una persona acreditada que algú viu amb ella, al seu domicili. L'empadronament es formalitza a l'Oficina d'Atenció al Ciutadà (OAC).
- **Base de dades viva.** Per tal de poder planificar intervencions d'acord amb les necessitats del moment es mantenen constantment actualitzades les dades referents al nombre, la procedència, l'edat, el sexe i la distribució en el territori de totes les persones empadronades. A més a més, seria important tenir informació sobre la situació administrativa, laboral, educativa, de coneixement de llengües, accés a la cultura i als béns i serveis públics, unes dades que a hores d'ara no es tenen. Per això caldria una coordinació molt més acurada entre les diverses administracions, els serveis municipals i també la societat civil.

3.1.2. Serveis sanitaris

El dret a l'atenció sanitària, que és una competència autonòmica, és universal per a totes les persones que resideixen a l'Estat espanyol. Aquelles persones que no estan empadronades tenen dret a l'assistència sanitària urgent i, en el cas de menors i dones embarassades, rebran atenció en qualsevol situació de salut o malaltia.

L'arribada de població estrangera ha suposat que els serveis existents fins aleshores fossin deficitaris, tant quantitativament com qualitativament, per la qual cosa l'Ajuntament ha reclamat al Departament de Salut el redimensionament del mapa sanitari d'acord amb la situació demogràfica real.

L'atenció a persones amb cultures i, sobretot, llengües diferents ha suposat el principal problema amb què es troben tant les persones ateses com els professionals que les atenen, i malgrat que durant anys han reclamat la presència de mediadors interculturals per fer front a aquest inconvenient, no ha estat fins aquest any 2008 que s'han incorporat als serveis sanitaris de Granollers algunes persones amb aquest perfil.

Les persones estrangeres amb economia precària reben de l'Ajuntament —igual que les persones autòctones en situacions similars— ajuts a la despesa farmacèutica per tal de poder complir la teràpia prescrita.

Des de l'any 2000 l'Ajuntament de Granollers desenvolupa el programa Dona x dona, que té per objectiu prevenir les malalties de transmissió sexual i la SIDA en les dones que es dediquen a la prostitució (no intenta rehabilitar-les, sinó només evitar danys en la salut). A mesura que s'ha incrementat el nombre de persones estrangeres a Catalunya, ha anat variant el perfil de les dones usuàries d'aquest programa: de ser pràcticament totes espanyoles, l'any 2000, a ser totes estrangeres, l'any 2008. L'objectiu d'aquestes dones és guanyar diners durant una temporada per retornar al seu país d'origen d'aquí a uns anys.

3.1.3. Serveis socials

La majoria d'atencions que els serveis socials donen a les persones estrangeres estan relacionats amb la precarietat econòmica i la manca de regularització legal (moltes vegades les dues situacions es donen conjuntament). Això comporta que tinguin uns sous molt baixos, que no tinguin feina o que l'hagin perduda.

La manca de recursos econòmics es manifesta, sobretot, en la dificultat per fer front a les despeses de l'habitatge. El dèficit d'habitatges de lloguer i les reticències dels autòctons a llogar pisos a persones estrangeres, com a resultat d'experiències negatives en algunes ocasions, ha portat que força persones estrangeres contraguessin hipoteques. En els darrers anys els bancs han estat poc curosos a l'hora de concedir hipoteques a persones que tenien poca solvència econòmica, i actualment moltes persones no poden fer front a la hipoteca contreta i demanen ajut als serveis socials.

Els serveis socials només ajuden econòmicament, i en una petita part, aquelles persones la situació de les quals és puntual i que se sap que amb l'ajut podran revertir la situació desavantajosa. Per això la majoria de persones que ho demanen no obtenen els ajuts econòmics, que haurien de ser continuats per fer front a les hipoteques, i algunes opten per llogar habitacions a altres persones nouvingudes; amb l'ajuda d'aquest lloguer poden fer front a la hipoteca, però posen en risc la convivència a l'habitatge.

Els serveis socials també ajuden les famílies que no poden fer front a les despeses derivades de l'escolarització dels fills. Se subvenciona, a les famílies pobres, una part del menjador escolar, dels llibres i del material escolar. Una part de les beques de menjador les atorga la Generalitat a través del Consell Comarcal, però les gestionen els ajuntaments segons uns barems preestablerts per a tots els municipis de la comarca i per a tota la població, sense fer distincions de procedència. Com que la quantitat de diners no serveix per satisfer totes les demandes, pot passar que, a vegades, les persones estrangeres tinguin avantatge sobre les autòctones pel fet que són més pobres o que treballen en el mercat submergit. La manca d'acreditació del salari percebut fa que no es pugui comptabilitzar acuradament els seus ingressos.

Un recurs dels serveis socials força utilitzat per les famílies estrangeres són els centres oberts, espais educatius fora de l'horari escolar, on els nens tenen un lloc de trobada i no han d'estar sols a casa, aprenen els costums de la societat d'acollida, comparteixen jocs amb altres infants i hi tenen un espai per fer els deures. Més del 80% dels usuaris d'aquests centres oberts són nens i nenes de procedència estrangera.

L'arribada de persones nouvingudes ha coincidit amb l'augment del nombre de persones dependents que necessiten ser cuidades. Per això són moltes les dones, sobretot llatinoamericanes, que han trobat un filó d'ocupació en la cura de persones ancianes. Moltes famílies han decidit invertir el salari de la jubilació de la persona gran per contractar algú que la cuidi. Aquest fet provoca que algunes de les persones cuidadores, que no tenen la seva situació regularitzada, puguin patir abusos, i també que la manca de coneixements de les cuidadores sobre la cultura i les atencions als ancians que es donen a casa nostra, provoqui que no se satisfacin

adecuadament les necessitats dels ancians. Per pal·liar aquests dèficits, periòdicament, Càritas, amb la col·laboració dels serveis socials municipals, dona formació sobre atenció a les persones ancianes a dones estrangeres que són futures cuidadores.

L'any 2004 els Serveis Socials van començar al barri de Congost (on la població estrangera és més visible, ja que és la porta d'entrada de Canovelles, població amb un percentatge de persones estrangeres més alt que Granollers) el programa *Bon veïnatge*, que tenia per objectiu reflexionar sobre el procés migratori de les persones que viuen al barri des de fa anys (Congost és un barri producte de l'assentament de les onades migratòries dels anys 1950 i 1960 provinents del sud d'Espanya). Es van realitzar 5 documentals monogràfics que es van projectar a la TV local sobre diversos aspectes de la vida de les persones que han poblat el barri des de mitjan segle XX; aquests documentals es van projectar durant les festes del barri al pavelló poliesportiu. També es va dur a terme una exposició de fotografies en què es posaven de manifest els canvis ocorreguts al barri i es va editar un llibret que explicava la història de Congost, a través d'entrevistes a persones significatives del veïnat. Amb això es va aconseguir que les persones que portaven més anys residint a Congost s'adonessin que el que passava ara era similar al que els havia passat a ells quan van arribar a Granollers.

Dins d'aquest programa també s'han realitzat diverses accions als blocs de pisos per tal d'implicar tots els veïns en el bon manteniment dels habitatges.

Com a conseqüència de l'experiència ha quedat al barri un grup, format bàsicament per dones, que sota el mateix nom de *bon veïnatge* fomenta la relació i la coneixença entre els veïns d'origen divers.

Quan es va presentar la sol·licitud per accedir a les subvencions que atorga la Generalitat a través de la Llei de millora de barris, àrees urbanes i viles que requereixen atenció especial, aquesta era una de les experiències prèvies de treball per millorar la cohesió social que es van adjuntar.

3.1.4. Esports

La pràctica esportiva, especialment l'esport d'equip, afavoreix la inserció de les persones forasteres en el territori, la coneixença i la cohesió social, per la qual cosa és una de les activitats que s'intenta difondre, especialment entre les persones estrangeres més joves, però té un èxit més aviat escàs.

D'una banda, a l'inici de la seva estada al nou territori, les persones adultes tenen com a objectiu l'assentament i la cerca de feina, i la pràctica de l'esport, tant la pròpia com la dels seus fills, és secundària. D'altra banda, la majoria de vegades que hi ha demanda de cessió d'una instal·lació esportiva és per practicar algun partit entre persones de la mateixa procedència, cosa que, sovint, en comptes d'afavorir la interacció, provoca el recel de les persones autòctones.

L'Ajuntament lloga les instal·lacions esportives a aquells clubs que ho demanen sempre que aquestes instal·lacions estiguin lliures. Aquesta norma és igual per a tothom, siguin persones estrangeres o autòctones. A l'estiu s'organitza un campionat de futbol entre ciutadans de diversos països, sense presència de clubs autòctons.

Per tal d'afavorir la integració dels infants als clubs esportius, la Federació d'Esports, a través de l'Ajuntament, atorga beques a les entitats esportives per a aquells nens i nenes que vulguin practicar algun esport, però que pertanyin a famílies amb dificultats per pagar la quota. Aquests ajuts són molt poc utilitzats, la majoria de vegades perquè les famílies no saben que existeixen.

Cal destacar el torneig d'handbol Coaliment, que organitza cada any el club BM Granollers, en què participen tots els cursos de totes les escoles d'educació primària de Granollers. Allà nens i nenes (els equips poden ser mixtos) que mai han jugat a cap esport d'equip s'estrenen en la pràctica esportiva de l'handbol, i alguns passen a formar parts d'equips que competeixen tot l'any.

3.1.5. Habitatge

Els propietaris solen tenir força reticències a l'hora de llogar un habitatge a una persona estrangera. Són reticències relacionades

amb la por i el desconeixement mutu i, a vegades, amb el mal ús que s'ha fet d'algun pis: presència de moltes persones, manca de manteniment, sorolls, etc.

L'Ajuntament disposa d'una oficina de gestió d'habitatge de lloguer públic, que abasta la conurbació. A canvi de proposar un lloguer una mica per sota del mercat, l'Ajuntament es fa càrrec de l'assegurança per impagats o mal ús. Pot semblar que les persones acabades d'arribar serien el públic objectiu d'aquest servei, però la realitat ens diu que no és així. Aquesta situació és deguda al fet que els requisits que es demanen per poder formalitzar un contracte són molt difícils de complir per persones que tenen una situació laboral precària.

Per poder entrar a formar part de la llista de persones candidates a llogar un pis dels que l'Ajuntament gestiona com a intermediari, cal tenir permís de residència i ingressos justificats. El lloguer del pis no ha de suposar més del 42% dels ingressos de la unitat familiar. Segurament, pels ingressos percebuts, hi hauria força famílies que podrien llogar un pis a l'oficina municipal, però la manca de documents legals els ho impedeix.

3.1.6. Educació

L'educació primària i secundària (de 6 a 16 anys) és un dret de tots els infants que viuen a l'Estat espanyol. És competència de la Generalitat de Catalunya i hi tenen accés tots els nens i nenes que viuen al territori, condició que es justifica mitjançant l'empadronament.

A Granollers hi ha 11 centres d'educació infantil i primària (CEIP) i 4 instituts d'educació secundària (IES) públics i 6 CEIP i IES de titularitat privada però concertats amb el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. No hi ha cap escola totalment privada.

L'arribada de fills de pares immigrants ha fet que les aules escolars fossin un mirall de la societat. L'adaptació de la vida a les aules a la diversitat cultural a vegades és complicada, especialment entre els infants més grans.

42 La decisió sobre l'escola que ha d'acollir els nens arribats fora de termini la pren a Granollers l'Oficina Municipal de Matriculació. A Granollers el curs escolar 2007/08 va tenir una matricula viva de 407 escolars. Al primer trimestre del curs 2008/09 aquesta matricula és ja de més de 200 nens i nenes.

A les escoles de Granollers el percentatge de nens i nenes de procedència estrangera és desigual. La que n'acull més en té el 89% i la que menys el 5%. En el total d'escoles de Granollers el percentatge d'escolars d'origen estranger és del 27%.

Com a resultat de la nova situació han sorgit els plans educatius d'entorn, impulsats pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. A Granollers el pla educatiu d'entorn abasta tota la ciutat i es va posar en marxa el curs escolar 2005/06. Els objectius d'aquest pla són:

- Aconseguir l'èxit educatiu de tot l'alumnat, en totes les dimensions (personal, social, acadèmica i laboral), per tal que tots els nois i noies desenvolupin una identitat personal rica i equilibrada, adquireixin les competències necessàries per respondre de forma satisfactòria als reptes de la vida quotidiana i tinguin les habilitats socials i les actituds idònies per conviure en la societat actual.
- Promoure la cohesió social a través de l'educació intercultural, l'equitat i el foment de l'ús de la llengua catalana, per contribuir a crear un espai comú de valors compartits per tota la ciutadania que, des del respecte a la diversitat, afavoreixi la convivència.

Els plans educatius d'entorn estan dirigits a tot l'alumnat i a tota la comunitat educativa, però amb una especial sensibilitat cap als sectors socials més desfavorits i les edats més vulnerables, particularment els alumnes de la franja 10-16 anys i els nois i noies nouvinguts o amb risc de marginació, per tal de poder donar una

resposta adequada a les necessitats específiques d'aquests col·lectius i permetre assegurar-los la igualtat d'oportunitats.

Dins d'aquest pla són destacables les aules d'acollida, espais on, durant unes hores a la setmana (entre 6 i 9), els alumnes nouvinguts que ho necessiten tenen un reforç en llengua catalana i coneixement del medi dins del mateix espai escolar on reben la resta de coneixements.

També s'han implementat els tallers d'estudi assistit, que volen proporcionar a l'alumnat que viu en un entorn socioculturalment desafavorit unes condicions que l'ajudin a seguir el currículum escolar, a adquirir hàbits d'organització i d'estudi, a planificar el treball escolar i a aprofitar totes les oportunitats que té al voltant en el seu procés de desenvolupament personal.

Una dificultat en relació amb l'educació és el poc interès que manifesten les noies, i sobretot els nois, de més de 15 anys acabats d'arribar, ja que tenen més interès a treballar que a formar-se. A més a més, tots aquells que han arribat a través de la reagrupació familiar i que ja fa alguns anys que són aquí, veuen truncat el seu itinerari acadèmic i laboral quan arriben a l'edat de poder-se inserir en el mercat de treball (16 anys) perquè la legislació els demana els mateixos requisits que a les altres persones estrangeres adultes que no viuen al país (no en tenen prou amb un permís de residència, que ja tenen, sinó que necessiten també obtenir el permís de treball, amb els mateixos tràmits que si visquessin fora del territori espanyol).

Per fer front a la situació i com que no hi havia cap altra institució o entitat que proporcionés una oferta prou atractiva per a aquesta franja d'edat, l'Ajuntament de Granollers va posar en marxa el programa *Nouvinguts* (16-18 anys), en el qual es dona formació prelaboral i reforç de llengua a aquests joves.

3.1.7. Promoció econòmica

Tot i que no hi ha cap programa específic per promocionar l'ocupació de les persones estrangeres, el 70% dels usuaris del servei de promoció econòmica ho són. Els usuaris d'aquest servei són persones amb poca qualificació que necessiten orientació sobre

3.1.8. Centre d'informació i recursos per a dones

Tot i que l'assessorament i els recursos proporcionats per aquest servei són amplis, els més utilitzats per la majoria de dones són aquells que les ajuden a fer front als maltractaments, com ara l'assessorament legal i l'enfortiment de l'autoestima personal.

L'arribada al nostre país representa, per a moltes dones estrangeres, adonar-se de situacions d'abusos que no eren percebudes al seu país d'origen.

Malgrat la necessitat que presenten, aquest és un recurs poc utilitzat per les dones estrangeres, algunes vegades per la barrera que ocasiona el desconeixement de la llengua i d'altres pel recel que senten a explicar els seus problemes a persones d'una cultura diferent. A més, aquelles dones estrangeres que decideixen utilitzar el recurs solen tenir poca constància en les sessions d'ajuda.

3.1.9. Utilització de l'espai públic

Totes les accions que es realitzin sobre l'espai públic d'una ciutat (planificació urbanística, disseny, manteniment i ordenació de la via pública, manteniment de l'ordre, neteja, etc.) estan adreçades a tothom que l'utilitza, fins i tot a aquelles persones que no hi viuen; els carrers i les places són, per tant, l'entorn més socialitzador que existeix.

Molts dels conflictes que sorgeixen entre les persones autòctones i les nouvingudes tenen l'arrel en les maneres diferents d'utilitzar aquest espai públic. Actualment, per a moltes de les persones que han nascut aquí, l'espai públic és allò que separa el lloc d'on vénen del lloc on van, mentre que, per a moltes persones estrangeres, l'espai públic és un lloc de trobada, un lloc on romandre un temps. Per això, a vegades, provoca recel veure moltes persones diferents d'un mateix concentrades en un espai; sovint aquest recel és una

percepció que concep la utilització d'aquest espai per persones estrangeres com a abusi i inadequat. D'altra banda, la utilització intensiva, tant en temps com en nombre de persones, d'un mateix espai provoca que s'embruti o que hi hagi més soroll del que s'està disposat a suportar. Tot això requereix intervencions queapaivaguin els conflictes.

La majoria d'actuacions de la policia local en la gestió de la diversitat cultural tenen a veure amb aspectes relacionats amb la convivència (sorolls, brutícia, baralles veïnals...), i poques vegades tenen a veure amb actuacions que es consideren delictes.

L'arribada de persones estrangeres també ha significat la tornada de les bicicletes com a vehicle de transport per anar a la feina (a diferència dels autòctons, que les utilitzen més com a esport o gaudi) i, per tant, la necessitat d'ordenar les vies públiques dels polígons industrials, la majoria de les quals estaven planificades només per als cotxes, sense pensar en les persones que es podien traslladar a peu o bé amb algun altre tipus de transport. També ha evidenciat la necessitat de fer-hi arribar el transport públic, destinat a qualsevol usuari.

3.2. Polítiques públiques adreçades al col·lectiu de persones nouvingudes

3.2.1. Oficina d'acollida

Aquest servei té com a objectiu donar a conèixer la ciutat i els seus recursos a qualsevol persona acabada d'arribar, normalment després d'haver-se empadronat. L'oficina està situada a la plaça de la Porxada, en un edifici diferent del de l'Oficina d'Atenció al Ciutadà (OAC), on s'empadrona tothom, i encara que, en teoria, s'hi hauria de dirigir qualsevol persona, ha estat pensada per situar en el territori les persones immigrades per motius econòmics.

Quan s'empadrona una persona provinent de països estrangers, el personal de l'OAC l'adreça a l'oficina d'acollida, però pot passar que no totes les persones que hi són encaminades utilitzin el servei, o bé perquè no el creguin necessari o bé perquè es perdin pel camí.

Encara que els seus objectius són molt amplis, la majoria d'actuacions fan referència a informar sobre la llei d'estrangeria, gestionar, juntament amb els serveis socials, el reagrupament familiar i l'arrelament al país per tal d'obtenir el permís de residència, i informar sobre els ajuts per retornar al país d'origen. L'any 2008 es va col·laborar en la tramitació de més de 700 expedients per al reagrupament i arrelament. Durant el primer trimestre de 2009 se n'han tramitat uns 200.

També des d'aquesta oficina s'activen les accions de mediació comunitària relacionades amb conflictes interculturals entre veïns. Una part dels professionals que treballen en aquesta oficina són persones provinents dels mateixos països que els usuaris de l'oficina. Són ells els que també realitzen les activitats de mediació i d'informació entre estrangers i autòctons.

Els informes per al reagrupament familiar (una persona estrangera que viu a Espanya el necessita per poder portar a viure amb ella els seus familiars directes que viuen encara al país de procedència), com ja s'ha dit, són emesos des d'aquesta oficina. Un dels conflictes que solen sorgir arran de la sol·licitud d'aquests informes és que cal fer quan diversos individus (homes o dones) que comparteixen un mateix pis volen portar les seves respectives famílies a viure amb ells, i tothom justifica com a llar el mateix habitatge.

Una situació que es dona amb molta freqüència és el de tres o quatre homes —cadascun dels quals viu en una habitació d'un mateix pis— que volen reagupar l'esposa i els fills, i tots justifiquen el mateix habitatge. Com poden viure quatre famílies senceres juntes en tan poc espai sense que hi hagi conflictes? És la millor situació per als nens que han de venir? Es toleraria aquesta situació en famílies autòctones? Però, per una altra banda, com pot estar separada una família?

No és fàcil aplicar una solució tècnica adequada a situacions com la que s'acaba d'explicar, perquè tant si s'informa favorablement com si es fa negativament hi haurà persones que tindran problemes.

Des d'aquest mateix servei es dinamitza la taula d'acollida, que està composta per diverses associacions de la ciutat i representants de formacions polítiques i sindicats; el seu objectiu és afavorir la convivència.

La principal dificultat d'aquesta taula és que la majoria de les entitats que en formen part són associacions d'estrangers o relacionades amb l'acollida a persones estrangeres i, per tant, predisposades favorablement a l'intercanvi cultural; no hi ha representació d'altres entitats amb més reactivitat a una societat diversa. La presència de col·lectius amb maneres diferents de veure el fet social de la immigració afavoriria la discussió, el debat i el consens quan sorgís qualsevol conflicte relacionat amb la convivència entre cultures, cosa que no passa actualment.

Des de la taula d'acollida també s'atorguen subvencions a projectes que ajudin a la convivència entre cultures.

3.2.2. Aprenentatge de la llengua

La llengua és l'instrument que garanteix la comunicació i afavoreix que es pugui gaudir de benestar. Conèixer la llengua del país d'acollida és imprescindible per aconseguir els objectius de les persones que volen assentar-se a la nostra societat i també és allò que els obrirà les portes de la societat on volen viure.

Quan algú decideix que vol aprendre la llengua del país d'acollida, només pel fet de compartir el mateix espai amb altres persones ja té la garantia que, davant de qualsevol problema, hi haurà algú que li podrà donar un cop de mà (sigui un mestre o un altre alumne). Moltes vegades una de les primeres persones no estrangeres que coneix algú acabat d'arribar són els i les mestres que li ensenyen la llengua del país.

A Granollers l'ensenyament de la llengua es realitza de forma coordinada entre diverses institucions i associacions per tal d'assegurar un ús adequat dels recursos existents. L'Escola d'Adults, que depèn de la Generalitat de Catalunya, és l'entitat que, en teoria, té tota la responsabilitat en l'aprenentatge de la llengua. Aquesta tasca es du a terme a l'escola Vallès. Allà s'hauria de fer tota l'escolarització, des de l'alfabetització fins al perfeccionament, però és un recurs que no pot donar resposta a totes les necessitats. Per això, a més d'aquesta escola, hi intervenen:

- El Consorci per a la Normalització Lingüística (format per la Generalitat, els ajuntaments i la Diputació), on s'ensenya llengua oral

i escrita en diversos nivells, a persones que ja estan alfabetitzades. Disposa d'espai propi a l'avinguda Prat de la Riba i fa algunes classes descentralitzades en algun centre cívic.

- L'associació cultural Amics de l'Àfrica, en conveni amb l'Ajuntament de Granollers, fa classes d'alfabetització, especialment a homes. Imparteix les classes als vespres a l'Escola de Treball municipal.
- Càritas Diocesana també rep subvenció de l'Ajuntament. Alfa-betitzada dones en el seu local Pius XII, al carrer Guayaquil.
- L'Ajuntament de Granollers posa en pràctica el programa de joves nouvinguts, que ja s'ha explicat en els serveis educatius. Aquest programa es va implementar per cobrir la manca d'oferta per a aquesta franja d'edat.

3.3. Polítiques públiques sorgides arran de la nova situació social

3.3.1. Actuacions sorgides del conflicte i les dificultats

L'arribada de persones amb necessitats i cultures diferents de les que hi havia fins fa pocs anys a Granollers ha provocat situacions noves que han necessitat la creació de nous recursos i disposicions per donar-hi resposta.

La sobreocupació d'alguns habitatges al voltant de l'any 2002 no es va detectar pas des del servei d'empadronament, sinó quan van sorgir problemes de convivència a les escales o als barris. Quan va sorgir un conflicte derivat del fet de viure moltes persones en un habitatge concret de Granollers, es va redactar una ordenança en què es normativitzava quantes persones poden ocupar un habitatge, en funció de la superfície.

També existeix una ordenança sobre com han de ser els locutoris i on es poden situar. Aquesta ordenança també es va redactar perquè hi havia veïns que denunciaven que en determinats trams d'alguns carrers concrets n'hi havia força i, en ser massa petits pel nombre de persones que hi acudien, això provocava que s'amuntegués molta gent al carrer en hores que alguns veïns necessitaven dormir.

La nova realitat social de Granollers ha provocat també que la majoria de professionals que treballen a l'administració local hagin vist que l'oferta tècnica que donaven no s'adequava a les noves necessitats i conflictes i que, per tal de ser més eficaços, hagin hagut de tornar a formar-se.

3.3.2. Oportunitats sorgides de la nova realitat

L'arribada de persones immigrades i el conflicte de convivència que això ha provocat a les ciutats ha fet que el Govern de la Generalitat es proposés actuacions que van dirigides a totes les persones, però que sense la presència d'aquests conflictes no és del tot segur que s'haguessin desenvolupat. A Granollers hi ha dos exemples d'aquestes polítiques:

- El Pla educatiu d'entorn, que ja s'ha explicat en les polítiques educatives, adreçat a tota la comunitat, especialment als col·lectius més vulnerables (que coincideixen amb els nens i nenes estrangers i les zones en què hi ha més presència estrangera).
- La Llei integral de rehabilitació de barris, que és una actuació global en barris urbanísticament i socialment amb risc d'exclusió. La Generalitat aporta la meitat de la inversió que necessiti el barri que es vol rehabilitar. El barri de Congost va ser seleccionat en la segona convocatòria, gràcies al fet que el projecte es va presentar amb la Barriada Nova de Canovelles. Segurament el barri de Granollers, tot sol, no hauria estat escollit, perquè gaudia d'uns estàndards de qualitat de vida superiors als d'altres barris de Catalunya que també ho demanaven.

Gràcies a haver estat seleccionat s'està reformant l'espai urbà (carrers i places), l'escola i el pavelló esportiu, es construeix una escola bressol i és el barri amb més presència de professionals de l'àmbit social de la ciutat. Congost és el laboratori de les polítiques integrals de Granollers.

3.4. Pressupost

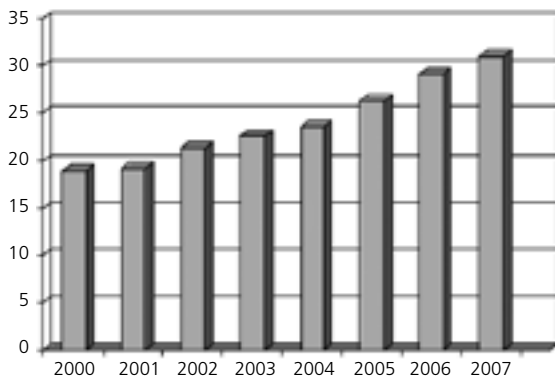
La part majoritària del pressupost municipal és aquella que té a veure amb les inversions, els serveis i l'arranjament de la via pública,

és a dir la construcció d'equipaments, la recollida d'escombraries, la neteja dels espais públics, la construcció i el manteniment de la via pública, el transport públic, etc. Totes aquestes accions estan adreçades a tothom que viu, o fins i tot passa, per la ciutat.

L'impacte directe de l'arribada de noves persones, especialment si per la seva situació econòmica i social són usuàries dels serveis públics, es nota en les despeses dels serveis adreçats directament a les persones: educació, serveis socials, salut, seguretat, etc.

El pressupost municipal en despesa ordinària social s'ha hagut d'incrementar com a resposta a les noves necessitats dels ciutadans. Cal afegir que, per a l'any 2009, any en què es pressuposa una baixada dels ingressos municipals per la via dels impostos, l'única partida del pressupost que s'incrementarà serà el de la despesa social.

Figura 3. Evolució del pressupost de despesa ordinària social (en milions d'euros)

Font: Ajuntament de Granollers.

4. Per què és tan difícil la convivència?

Si gairebé totes les persones que viuen en una ciutat són bons ciutadans, que no volen expressament fer mal a ningú i que, fins i tot si són de cultures diferents, quan es coneixen poden ser amigues, com és que costa tant conviure en el dia a dia de la ciutat? Segurament perquè no tothom té els mateixos objectius.

Per a qui acaba d'arribar el principal objectiu és sortir-se'n, en el sentit més ampli de la paraula. Trobar una feina digna, trobar habitatge, adaptar-se a la nova societat, poder portar la família cap aquí o fer diners per enviar-los-hi, etc. Fer amics en la societat d'acollida i implicar-se en la vida ciutadana és un objectiu secundari, que potser es plantejarà quan hagi resolt els prioritaris.

Algunes persones de la societat d'acollida voldrien que els estrangers desapareguessin, que es tornés a la situació anterior, en la qual creien que la gent era més igual, i si això no fos possible almenys que desapareguessin un cop han plegat de treballar, que els immigrants es poguessin guardar en una capsa i tornar-los a treure l'endemà.

A altres persones de la societat d'acollida els agradaria que tothom, fos com fos, visqués sense problemes, que es compartís l'espai i les cultures, que tothom fos més amic de tothom.

El principal objectiu de l'administració és que no hi hagi conflictes. Que les persones es facin amigues o no, tant li fa; el cas és que no es provoquin aldarulls i enfrontaments.

Ara bé, perquè no hi hagi enfrontaments cal que els uns s'adonin que la situació social no anirà enrere, que serà diversa; també es necessita que els nouvinguts entenguin que ja formen part de la societat d'aquí i que això significa implicar-se a construir-la i acceptar-la com a seva, i l'administració haurà d'entendre que el conflicte és sempre present i que per gestionar els nous conflictes haurà de saber aplicar un model de convivència sense paternalismes ni discriminació i que ha de fer entendre a tots els ciutadans que es necessita a tothom per construir aquesta societat nova.

Perquè tot això passi cal temps; temps perquè tothom aprengui a viure d'una manera diferent en una societat també diferent.

5. Reptes per aconseguir la convivència

Els principals reptes per poder construir una societat cohesionada des de les polítiques públiques municipals estan relacionats amb:

- Afavorir el coneixement mutu. Això es pot aconseguir enfortint les polítiques adreçades a totes les persones. Que tothom utilitzi els espais, serveis i recursos de la mateixa manera i amb els mateixos drets i deures. Per això cal que els recursos siguin redimensionats (n'hi ha d'haver més) i reconceptualitzats (han d'adequar-se a les noves necessitats). Cal afavorir aquelles accions que siguin plan-tejades de forma no puntual i que impliquin persones de diverses cultures.

- Prioritzar els infants i els joves. Els adults estrangers són els protagonistes de la decisió d'emigrar; ells han triat canviar de país i segurament han previst que no seria fàcil. Els fills són els subjectes passius de la decisió que han pres els pares; són ciutadans d'un lloc que no han triat, en cas que hagin nascut fora d'aquí, o bé tan ciutadans com els fills de pares autòctons. Si no s'aconsegueix que els nois i noies d'ascendència estrangera siguin considerats ciutadans i que ells se sentin part de la ciutat, la convivència amb les segones i terceres generacions serà encara més difícil que amb els que van emprendre el procés migratori. Això implica treballar tant amb els fills de les persones immigrades com amb els de les autòctones. D'exemples de com no s'ha de fer, Europa n'és ple. Segurament caldrà inventar una manera bona de fer-ho.

- Treballar coordinadament intrainstitució i interinstitucions. Treballar amb les persones i per a les persones vol dir que calen totes les perspectives i aportacions professionals per poder donar respostes adequades. Per això cal que els professionals de l'administració local facin real allò que en la teoria ja es fa: el treball transversal. També cal treballar de forma coordinada amb les altres institucions, que tenen diverses competències, i amb el món de l'associacionisme, perquè ningú pot resoldre tot sol allò que necessita un fenomen tan complex com la convivència en la diversitat.

Seria molt greu que per mala praxi de les institucions i dels professionals es posés en risc la cohesió social.

Montserrat Roca i Roger
Universitat de Barcelona

Bibliografia consultada:

Ajuntament de Granollers (2000 a 2007): Memòries.

Cortes Generales (1978): «Constitución Española». BOE, 29/12/1978 [Disponible a <http://www.boe.es/aeboe/consultas/bases_datos/doc.php?coleccion=iberlex&id=2002/13758>].

Cortes Generales (2000): «Ley orgánica 8/2000, de 22 de diciembre, de reforma de la Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social». BOE, 23/12/2000 [disponible a <<http://www.boe.es/boe/dias/2000/12/23/pdfs/A45508-45522.pdf>>].

Diputació de Barcelona (2002 a 2008): *Migrainfo*. Publicació del Servei de Polítiques de diversitat i ciutadania [disponible a <<http://www.diba.cat/diversitat/migrainfo.asp>>].

Fantova, F. (2005a): *Manual para la gestión de la intervención social. Políticas, organizaciones y sistemas para la acción*. Madrid, CCS.

Fantova, F. (2005b): *Tercer sector e intervención social. Trayectorias y perspectivas de las organizaciones no gubernamentales de acción social*. Madrid, PPC.

Fantova, F. (2007): *Inclusión social y políticas públicas*. Intervenció del 13 de desembre a Banyoles.

Generalitat de Catalunya (2006): *Estatut d'autonomia de Catalunya* [disponible a <<http://www.gencat.net/generalitat/cat/estatut/>>].

Masllorens A., Claret A., Pasqual A., et al. (2002): *Estudio sobre la política de inmigración en Catalunya*. La factoria núm. 18.